

Asia: VN/28405/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ilmastolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pohjois-Pohjanmaan liitto kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle ilmastolain muuttamisesta.

Tausta

Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi ilmastolakiin (423/2022) maaliskuussa 2023 lisätty kunnan velvoite laatia ilmastosuunnitelma ja päivittää se vähintään kerran valtuustokaudessa. Voimassa olevan ilmastolain mukaan ensimmäinen ilmastosuunnitelma on laadittava valtuustokaudella 2025–2029. Hallituksen esityksen luonnoksen mukaisesti ilmastolakiin ei jatkossa sisältyisi kuntia koskevia velvoitteita.

Esityksessä Suomen ympäristökeskuksen lakisääteistä tehtävää päästötietopalvelun ylläpitäjänä jatkettaisiin. Jatkamalla päästötietopalvelun ylläpitoa tuettaisiin kuntien vapaaehtoisen ilmastotyön jatkumista.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

Lainsäädännön muutostarve perustuu valtiontalouden sopeutumistoimiin. Esityksen tavoitteena on osaltaan tasapainottaa valtion taloutta ja karsia kuntien hallinnollista taakkaa. Julkisen talouden suunnitelmaan 2023–2026 sisältynyt 2 831 000 euron vuosittainen kuntien ilmastosuunnitelmia ja Suomen ympäristökeskuksen päästötietopalvelua koskeva määräraha on poistettu, eikä se enää sisälly vuoden 2024 talousarvioon tai julkisen talouden suunnitelmaan 2024–2027.

Manner-Suomen 293 kunnasta useammalla kuin 85 kunnalla on ilmastosuunnitelma. Kaikilla yli 100 000 asukkaan kaupungilla tai valtaosalla 50 000 asukkaan kaupungeista on ilmastosuunnitelma.

Lausunto

Pohjois-Pohjanmaan kolmestakymmenestä kunnasta 11 kuuluu Hiilineutraalien kuntien HINKU-verkostoon, ja 17 kuntaa on mukana KETS:issa (Kuntien energiatehokkuussopimus). Oulun kaupungilla on oma tavoitteellinen ympäristöohjelmansa. Pohjois-Pohjanmaan maakunnalle on laadittu ilmastotiekartta (2021, päivitys hyväksyttäneen elokuussa 2024), joka määrittää alueen tavoitteet ja toimenpiteet ilmastomuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen sekä seurantaan.

Pohjois-Pohjanmaan liitto piti keskeisenä ilmastolain muuttamista (jossa kunnille esitettiin velvoitetta laatia ilmastosuunnitelma) koskevassa lausunnossaan vuonna 2022, että kunnat voivat itse omista lähtökohdistaan päättää ilmastosuunnitelman pääsisällöistä sekä laatimisen ja seurannan tavoista. Kunnat ovat hyvin erilaisia ja ilmastotoimien vaikuttavuus saavutetaan parhaiten alueen erityispiirteet huomioiden. Riippuen erilaisesta elinkeinorakenteesta, yksittäisten kuntien ilmastotavoitteet voivat olla hyvinkin erilaisia keskenään.

Pohjois-Pohjanmaan liitto ja Canemure-hanke yhteistyössä Kuntaliiton ja Suomen ympäristökeskuksen kanssa järjesti keväällä 2023 neljä Kuntien ilmastosuunnitelmat -tilaisuutta, joissa käytiin läpi kuntien tilannetta ja tarpeita ilmastosuunnitelmien laadintaan. Tilaisuuksiin osallistui liki kaikki kunnat Pohjois-Pohjanmaan 30 kunnasta. Tilaisuuksissa syntyi yhteistyötä ja kunnat tekivät rahoitushakemuksia ilmastosuunnitelmiansa laatimiseksi keväällä 2023. Ilmastotyön tavoitteiden saavuttamisessa pitkäjänteinen politiikka olisi tärkeää.

Suomen ilmastotavoitteet ovat kunnianhimoisia. Kaikkien, myös pienten kuntien panosta tavoitteen saavuttamisen tarviin. On huomioitava, että esimerkiksi vähähiilistymistä edistävät merkittävät uusiutuvan energian alueet sekä hiilinielut ja hiilivarastot (metsäiset alueet) voivat sijoittua pienten kuntien alueelle. Ilmastotoimet ovat osa kuntien arkipäivän työtä, ja parhaimmillaan tukevat myös aluetaloutta. Ilmasto- ja ympäristömyönteiset toimet ovat elinehto yrityksille, sillä ei vain lainsäädäntö, vaan myös markkinat ohjaavat tähän suuntaan. Kunnat, joissa nämä asiat on huomioitu, ovat houkuttelevia myös yritysten näkökulmasta sijoittua. Pohjois-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että lakiesityksen myötä pienten kuntien merkittävyys ja rooli ilmastotyössä ja sen mahdollisuuksien hyödyntämisessä ei häviäisi.

Pohjois-Pohjanmaan liitto pitää kuitenkin hyvänä, että ilmastosuunnitelmien laadinta on vapaaehtoista, keventäen kuntien hallinnollista taakkaa. Uusia ja jo toimivia yhteistyön muotoja ja resursseja on kehitettävä ja tuettava.

Alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta annetussa laissa (756/2021, 17§) säädetään, että maakunnan liitto edistää luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista ja laadukkaan elinympäristön tilaa koskevan suunnittelun yhteistyötä. Maakuntaliitot, alueensa keskeisenä edunvalvojana ja lakisääteisten tehtäviensä (alueiden kehittäminen ja maakuntakaavoitus), kautta, voivat toimia kuntien tukena tavoitteellisessa ilmastotyössä (ilmastosuunnitelmat, toimeenpano ja seuranta). Ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen toimet ovat usein kuntarajat ylittäviä laajoja kysymyksiä, jotka edellyttävät laajaa vuoropuhelua, ja joihin vastataan mm. maakuntakaavoituksella. Maakuntaliitot ovat laajassa yhteistyössä laatineet alueelleen ilmastotiekarttoja ja -suunnitelmia, jotka toimivat tarvittaessa vankkana tietopohjana kuntien ilmastotoimiin. Euroopan aluekehitysrahoitus (EAKR) ja Oikeuden mukaisen siirtymän rahasto (JTF) suuntaavat resursseja ilmastotoimenpiteisiin, joita kunnatkin ovat voineet ja edelleen voivat hyödyntää omassa työssään.

Lisäksi ELY-keskuksen valtakunnallinen ilmastoyksikkö tukee kuntia ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja maankäytön ilmastotoimien toteuttamisessa.

Kuntien yhteistyön merkitys korostuu vapaaehtoisuuteen perustuvissa ilmastosuunnitelmissa.

Ehdotuksessa esitetään, että Suomen ympäristökeskuksen lakisääteistä tehtävää päästötietopalvelun ylläpitäjänä jatkettaisiin. Jatkamalla päästötietopalvelun ylläpitoa tuettaisiin kuntien vapaaehtoisen ilmastotyön jatkumista. Pohjois-Pohjanmaan liitto pitää hyvänä, että Suomessa on käytössä kaikille kunnille avoin ja päivittyvä laskentamenetelmä – ilman tätä työkalua ilmastotoimien vaikuttavuuden seuranta hankaloituisi. On kuitenkin tärkeää, että kuntakohtaisia lukuja tarkasteltaessa sekä tuotanto- että kulutusperusteinen laskenta huomioidaan. Esimerkiksi maatalousvaltaisissa kunnissa kasvihuonekaasupäästöt maataloussektorilta ovat merkittävä osa taakanjakosektorin päästöistä, mutta kulutus jakautuu laajemmalle. Laskentamenetelmien, jotka huomioivat hiilinielut, kehittämiseen olisi myös panostettava.

Erkkilä Markus
Pohjois-Pohjanmaan liitto

Isomäki Ritva
Pohjois-Pohjanmaan liitto